

Justiskomiteen

Dødsbo i landbruket - forslaget til ny arve- og skiftelov

Skogeierforbundet takker for muligheten for å komme med innspill til ny arve- og skiftelov. Vi vil konsentrere oss om ett tema, nemlig dødsbo i landbruket (kap. 36).

Da forslaget til ny skiftelov ble sendt på høring i 2008, var et av forslagene fra lovutvalget å innføre en tidsfrist for hvor lenge en landbrukseiendom kan være dødsbo. Utvalget viste til at dette problemet var omtalt allerede i St. meld nr. 19 (1999-2000), der det ble sagt følgende om dødsbo og sameier: «Ved slike eierformer kan ressursutnyttelsen hemmes fordi evnen til å ta beslutninger reduseres i takt med antallet deltakere i sameiet eller boet. I praksis har det ofte fått negative følger for drift og vedlikehold av eiendommen, for samarbeid med andre eiere om utnytting av blant annet utmarksressurser, og for kulturlandskapet i området. Erfaringsmessig øker også de administrative kostnadene knyttet til offentlig oppfølging og kontroll i takt med antall eiere». I 1989 var antall dødsbo 2964, mens det i 2016 var økt til 4 883 dødsbo.

Prop. 107 L følger ikke opp utvalgets forslag om å innføre en tidsfrist. Begrunnelsen for dette er at da må man innføre et oppfølgingssystem, noe som vil medføre økt byråkrati.

Et dødsbo er ikke underlagt konsesjonsloven eller jordloven, og må ikke oppfylle boplikt eller driveplikt. Det har vært til vurdering, men forslagene følges ikke opp i proposisjonen. Det foreslås at kommunen skal få informasjon fra tingretten om hvem som er arvinger i dødsboet, men det foreslås ikke noen tiltak som kommunen kan sette i verk overfor arvinger/dødsboet.

Det kan skape store problemer for samfunnet forøvrig når en landbrukseiendom blir et dødsbo. Eiendommen kan bli liggende brakk, uten at man kan gjøre noe med det.

Ressursene blir ikke utnyttet. Bygningsmassen forfaller.

Det blir vanskelig å gjennomføre tiltak som hadde vært bra for bygda og storsamfunnet: Eksempelvis er det et skogsområde som absolutt burde vært vernet, men så får man ikke tak i alle arvingene – og dermed kan ikke vernet gjennomføres. Det kan være planer om å bygge vindkraft på et område, og hele prosessen går i stå fordi det er utallige arvinger spredt over hele verden, og umulig å få tak i alle underskriftene.

Landbrukseiendommer som kunne vært solgt til noen som gjerne ville drive gården, bosette seg i bygda og skape liv og aktivitet, blir i stedet stående tomme og forfalle fordi arvingene ikke klarer å bestemme seg for hva de skal gjøre.

Vi kjenner til dødsbo der arvingene er 2. generasjon eller 3. generasjon, og vi har eksempler på dødsbo der det ikke er noen arvinger igjen (alle arvinger er døde).

Skogeierforbundet mener dagens situasjon er svært uheldig. Den fører til at verdier forvitrer fordi eiendommen forfaller. Mange tiltak kan ikke gjennomføres, noe hindrer verdiskaping og økt aktivitet på bygda. Det motarbeider strukturendringer i landbruket.

Innføring av en ordning tilsvarende den svenske, vil skape mindre byråkrati og problemer, både for offentlige myndigheter og for privatpersoner som ønsker å få gjennomført tiltak som krever samtykke fra arvingene.

Konklusjon: Norges Skogeierforbund ber om at det innføres en ordning for hvor lenge en landbrukseiendom kan være dødsbo, tilsvarende det de har i Sverige.

Informasjon fra Länsstyrelsen i Stockholm om ordningen:

I Sverige har de en frist på fire år for dødsbo i landbruket. Det er Länsstyrelsen (tilsvarende Fylkesmannen) som har ansvaret for å følge opp dødsboene.

Etter hvert årsskifte får Länsstyrelsen oversendt en liste fra skatteverket (som er ansvarlig for dødsbo) over landbrukseiendommer som er blitt dødsbo i løpet av foregående år. (Listen for 2018 sendes over i januar 2019, alt gjøres digitalt). Länsstyrelsen foretar seg ikke noe med listen før det er gått to år (2021).

Etter to år tas listen fram igjen, og ser om noe har skjedd med dødsboene. Vanligvis er om lag halvparten av eiendommene ute av listen fordi arvingene har gjort opp dødsboet seg imellom. Länsstyrelsen sender ut brev til de eiendommene det ikke har skjedd noe med, og påpeker at dødsboene må avvikles i løpet av to år.

Når disse to årene er gått, sjekkes listen igjen (2023). De aller fleste dødsbo er da avviklet. De ytterst få dødsbo som da gjenstår, får en ny to-måneders frist. Arvingene kan også søke om ytterligere forlengelse av fristen. I ytterste konsekvens kan Länsstyrelsen gå til domstolen og få dødsboet bøtelagt.

Länsstyrelsen anslår at de bruker om lag et ukesverk på dette arbeidet i året.

